

For niende gang kan de nordiske tannlegetidsskriftene presentere sine lesere for et nordisk temahefte. Med ett unntak har disse temaheftene dreid seg om en oppdatering av et fagfelt innen odontologien. Det startet i 1995 med endodonti og fortsatte med radiologi, fulgt opp av kariologi, pedodonti, dentale materialer, bivirkninger og miljø, gerodontologi og antibiotika. Unntaket var årgangen som innledet det nye tusenåret. Da valgte redaksjonene å beskrive de fire landenes tannhelsepolitikk og tannlegenes arbeidsmarked, utdanning, forskning og organisasjonsliv.

I år tar det felles nordiske heftet opp et tema som opptar både tannhelsepersonell og våre pasienter – tandvårdsrädsla, angst for tandpleje eller på norsk rett og slett tannlegeskrekk. En meget kompetent redaksjonskomité har planlagt artiklens antall, innhold og omfang og har også selv bidratt sterkt som forfattere. Komiteen har bestått av professor Ulf Berggren, Göteborg, forskningschef Erik Friis-Hasché, København, senior lecturer Satu Lahti, Oulu og professor Magne Raadal, Bergen og redaksjonell koordinator har ifølge tidsskriftenes turnusordning vært redaktør Gudrun Sangnes.

De nordiske tannlegetidsskriftenes redaktører retter en varm takk både til redaksjonskomiteen og de øvrige forfatterne.

Christina Mörk
Tandläkartidningen

Christian Nissen
Tandlægebladet

Matti Pöyry
Finlands Tandläkartidning

Juha Talonpoika,
Finska Tandläkarsällskapet Apollonia,
Finlands Tandläkartidning

Gudrun Sangnes
Den norske tannlegeforenings Tidende

Ny viten om tannlegeskrekk påvirker

Tannlegeskrekk er et kjent folkelig begrep som antagelig har vært brukt så lenge det har eksistert tannleger. Alle tannleger har hatt pasienter med ulike grader av tannlegeskrekk, og de fleste har brukt både tid og energi på å hjelpe disse pasientene. Men det er først i løpet av de siste 20–30 årene at temaet har vært gjenstand for systematisk forskning og utvikling, og i dag er det blomstrende aktivitet innen forskningsfeltet *odontologiske atferdsfag*, som befinner seg i grenselandet mellom odontologi og psykologi. En del av dette fagområdet handler om angstlidelser knyttet til tannbehandling. Denne forskningen har resultert i at man nå har betydelig kunnskap om fenomenet, både om forekomsten, hvilke konsekvenser det har, hvorfor det oppstår og hvordan tannhelsetjenesten kan bidra til forebygging og behandling. I kjølvannet av den nye kunnskapen skapes det interesse og krav om tiltak, både innad i fagmiljøet og i befolkningen.

Terminologien er ett av problemene som er knyttet til dette tema, og begreper som tannlegeskrekk, angst for tannbehandling og odontofobi brukes ofte alternerende både av publikum og fagpersoner. Den første artikkelen i dette heftet tar sikte på å rydde litt i denne forvirringen, mens den andre artikkelen beskriver forekomsten av de forskjellige typer av fenomenet.

MANGE MENNESKER ER REDDE for å gå til tannlege, men de fleste mestrer det til tross for sin redsel. Når man anvender vanlige screeninginstrumenter, som f.eks. noen av de psykometriske spørreskjemaene, vil mange av disse personene registreres med tannlegeskrekk (dental anxiety), og mange vil trolig også karakterisere seg selv slik. Men det er først når angsten tar overhånd på en måte som medfører alvorlige plager, f.eks. ved at de unngår tannbehandling mens tannsettet forfaller, at man kan snakke om dette som en lidelse eller fobi. Forekomsten av disse formene er heldigvis sjeldne, men det er viktig å erkjenne at de alvorligste formene for tannlegeskrekk, som oppfyller de diagnostiske kriteriene til en fobi, er mentale tilstander som både krever profesjonell behandling og gir rett til refusjon. Likeledes er det viktig å innse at tannleger ikke har kompetanse til å diagnostisere slike lidelser i kraft av sin grunnutdanning. Et diagnostisk samarbeid mellom tannlege og psykolog eller psykiater, slik det er nedfelt i den svenske forsikringsmodellen, bør derfor danne basis i utviklingen av tjenesten på dette området.

KUNNSKAPEN OM ÅRSAKER til tannlegeskrekk og hvordan det kan forebygges (den tredje artikkelen i dette heftet) har ført til betydelige endringer i studieplanene ved undervisningsinstitusjonene i Norden, og blant tannhelsepersonell er det også stor interesse for etterutdanningskurs. Negative erfaringer ved tannbehandling i ung alder, spesielt smertefull behandling, er viktigste årsaksfaktor isolert sett, og det er derfor grunnleggende at tannhelsepersonell tar dette inn over seg og er villige til å anvende den nye kunnskapen i sin daglige virksomhet. Det faktum at relasjonen mellom pasient og behandler er så avgjørende for pasientens kontrollfølelse i situasjonen, skulle også tilsi at det ble lagt mer vekt på dette. Problemet i denne sammenheng er muligens den stramme tidsbruken i tannhelsetjenesten, der tid i høy grad representerer pen-